

правопорушення, документуються інші обставини справи та направляються за підвідомчістю.

Розгляд справи та винесення щодо неї постанови – це основна, центральна стадія провадження в справах про адміністративні правопорушення.

Загальний порядок розгляду справ про адміністративні правопорушення та винесення щодо них постанов визначається в статтях 276-286 КУпАП.

Справи про адміністративні правопорушення розглядають посадові особи юрисдикційних органів, визначених в статтях 218–244-8 КУпАП.

Розглянувши справу про адміністративне правопорушення, компетентна посадова особа виносить щодо неї постанову, яка повинна мати визначені у статті 283 КУпАП реквізити.

Стосовно справи про адміністративне правопорушення відповідно до статті 284 КУпАП може бути винесено одну з таких постанов:

- 1) про накладення адміністративного стягнення;
- 2) про застосування заходів впливу, передбачених ст. 24¹ КУпАП (заходи впливу, які застосовуються до неповнолітніх);
- 3) про закриття справи.

Стадія перегляду справи у зв'язку з оскарженням або опротестуванням постанови щодо справи є факультативною, тому що не кожна постанова стосовно справи оскаржується або опротестовується. У процесі реалізації цієї стадії перевіряється законність і обґрунтованість винесеної постанови, а також дотримання встановленого законом порядку адміністративного провадження в цілому, усуваються допущені порушення, забезпечується застосування до винних справедливих засобів впливу. Постанову стосовно справи про адміністративне правопорушення може бути оскаржено особою, щодо якої її винесено, а також потерпілим. Постанова посадової особи органу внутрішніх справ про накладення штрафу може бути оскаржено у вищий орган (посадовій особі) або в суд. Постанова ж про накладення адміністративного стягнення у вигляді попередження, зафіксованого на місці вчинення правопорушення без складання протоколу, – у вищий орган (посадовій особі).

Виконання постанов стосовно справи (про накладення адміністративних стягнень) – заключна стадія провадження в справах про адміністративні правопорушення. Суть і важливість цієї стадії – в реалізації винесеної постанови про накладення адміністративного стягнення.

У розділі V (статті 298-330) КУпАП детально регламентується процедура виконання постанов про накладення всіх видів адміністративних стягнень. Принцип обов'язковості виконання таких постанов для державних, громадських органів, інших організацій, службових осіб та громадян закріплений у статті 298 КУпАП [2].

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: Наказ МВС України від 6 листопада 2015 р. № 1376.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Науково-практичний коментар / Р.А. Калюжний, В.І. Олефір, С.Ф. Константинов та ін. – К.: ВАВ «Правова єдність», 2008 р. – 654 с.

Доцент кафедри теорії та історії держави і права Національна академія СБ України к.ю.н.

Радовецька Людмила Василівна

КОМПЕТЕНЦІЯ ПРАВООХРОННИХ ОРГАНІВ ЯК СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

З філософської точки зору суб'єкт діяльності – це носій діяльності, те, що уособлює активне творче її начало, то у контексті забезпечення безпеки важливим є розгляд суб'єкта діяльності у нерозривному зв'язку з тим, на що саме спрямована ця діяльність, тобто з об'єктом діяльності, оскільки в реальності суб'єкти і об'єкти забезпечення безпеки можуть виступати одночасно тим і іншим [1, с. 84].

Відносно державних суб'єктів доцільно виокремлювати дві групи: суб'єктів – 1) ті, що наділені відповідними державно-владними повноваженнями, і 2) ті, що ними не наділені, але беруть участь у забезпеченні державної безпеки, зокрема, державні підприємства та установи. Окрім того, важливим є поділ державних суб'єктів на такі, які: а) безпосередньо здійснюють діяльність щодо забезпечення державної безпеки (військові частини, практичні підрозділи Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України, державні підприємства та установи та інші); б) управляють забезпеченням державної безпеки (Президент України, Рада національної безпеки і оборони України, Кабінет Міністрів України, Верховна Рада України (у правотворчій формі); 3) регулюють діяльність щодо управління та безпосереднього здійснення забезпечення державної безпеки (Генеральний штаб, Міністерство оборони, Міністерство внутрішніх справ, тощо). Така класифікація видається теоретично і практично значущою в контексті реформування державного механізму України, а не тільки державного апарату.

Кожна державна організація у межах своєї діяльності, реалізуючи функції держави, тією чи іншою мірою виступає суб'єктом забезпечення державної безпеки. В цьому контексті за критерієм видів компетенції доцільно виокремити органи держави загальної, спеціальної компетенції та такі, що мають виключні повноваження сфері забезпечення державної безпеки. Саме компетентнісний підхід буде найбільш визначальним для характеристики державних суб'єктів забезпечення безпеки, так і, здебільшого, для недержавних суб'єктів забезпечення безпеки.

Кожна державна організація у межах своєї діяльності, реалізуючи функції держави, тією чи іншою мірою виступає суб'єктом забезпечення державної безпеки. В цьому контексті за критерієм видів компетенції доцільно виокремити органи держави загальної, спеціальної компетенції та такі, що мають виключні повноваження сфері забезпечення державної безпеки. Саме компетентнісний підхід буде найбільш визначальним для характеристики суб'єктів забезпечення безпеки.

Термін компетенція походить від лат сл. *competentia* — здатність, відання, належність за правом; лат. *competere* — відповідати, підходити. Семантичний зміст слова компетенція означає сукупність предметів відання, завдань і повноважень прав і обов'язків державного органу [2]. Термін «компетенція» широко вживається в адміністративному праві, що означає фаховий підхід до публічного володарювання [3].

Юридичним змістом поняття «компетенція» охоплюються такі елементи: предмети підпорядкування (коло об'єктів, явищ, дій, на які розповсюджуються повноваження); права і обов'язки, повноваження органа чи особи: відповідальність; відповідність поставленим цілям, завданням і функціям. Як категорія публічного права вживається у значенні правового засобу, що дозволяє визначити роль і місце конкретного суб'єкта в керівничому процесі шляхом законодавчого закріплення за ним певного обсягу публічних справ [2].

Значний внесок у дослідження теорії компетенції вніс російський вчений Ю. А. Тихомиров, який у монографії «Теорія компетенції», комплексно дослідив цю багатоаспектну проблему, особливу увагу приділив питанням суб'єктів компетенції – державних органів, проблемам її розмежування, реалізації тощо. Зокрема, до її елементів він вносить а) предмет відання та б) державно-владні повноваження [4, с. 116]. На його думку найбільш загально компетенцію можна виразити як комплекс легально встановлених способів здійснення публічних функцій, останні складаються із комплексу елементів. До власно компетентнісних відносяться предмети відання як юридично оформлені сфери та об'єкти впливу, а також владні повноваження як гарантована законом міра прийняття рішень. До інших елементів слід віднести цілі як довгострокову нормативну орієнтацію, що виражається у неперервному вирішенні завдань, які виникають за допомогою здійснення компетенції. Такими є обов'язок діяти [5].

В цьому контексті заслуговує на увагу наукова позиція російської дослідниці питань компетенції С. В. Воробйової [6], яка прийшла до висновку, що компетенція як складне правове явище охоплює а) предмет відання, б) правомочності (можливості для фізичних та юридичних осіб діяти певним чином при здійсненні належних їм прав – авт.) та 3) обов'язки, які є одним із найважливіших засобів регулювання державно-правових відносин.

У цілому, погоджуючись із висловленим інструментальним підходом до визначення компетенції як засобу державно-правового регулювання, водночас слід зауважити, що у цій

науковій позиції не врахований наступні два моменти, які є суттєвими. По-перше, ще одним обов'язковим змістовим елементом компетенції є юридична відповідальність, і, по-друге, аналізуючи державних суб'єктів, наділених владно-державними повноваженнями, які реалізуючи державну політику, по-суті, здійснюють функції держави, слід спочатку говорити про обов'язки (функції) державних органів як необхідних належних елементів компетенції, метою яких є гарантування безпеки правової держави, а вже потім про сукупність прав (можливостей), як інструменту (засобу), що використовується суб'єктами. При цьому слід також враховувати інструментальний підхід до компетенції, висловлений С. В. Воробйовою, за якого обов'язки держоргану розглядаються як зміст його діяльності, а право як засіб його здійснення [6]. Також четвертий елемент – це юридична відповідальність суб'єкту (деліктоздатність), тобто відповідальність за результати діяльності відповідно до поставлених цілей, завдань та функцій, причому про відповідальність можна говорити як а) ретроспективну (негативну), так і б) перспективну (позитивну), причому у їх взаємозв'язку із формами та методами діяльності суб'єктів. Оскільки, як слушно зауважує О. Крупчан питання відповідальності прямо пов'язане з питаннями компетенції і правового статусу органів державної влади [7].

До доцільності застосування компетентнісного підходу підштовхує аналіз конституційних положень. Так, Конституція України фундаментальним приписом ч. 3 ст. 17 забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України віднесла до компетенції відповідних військових формувань та правоохоронних органів держави, організація і порядок яких визначаються законом [8]. Очевидно, що під відповідними військовими формуваннями та правоохоронними органами законодавець мав на увазі, в першу чергу, органи спеціальної компетенції. Так, суб'єктом спеціальної компетенції щодо забезпечення державної безпеки є, як свідчить положення ч. 2 ст. 17 Конституції України, є Збройні Сили України, на які покладені оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканості.

Це положення відтворене у ст. 1 Закону «Про Збройні Сили України» від 6.12.1991 р., котрим визначено також функції ЗСУ. Такими у сфері державної безпеки, за текстом авторів статті, є: захист суверенітету, територіальної цілісності і недоторканості; забезпечення стримування збройної агресії проти України та відсіч їй, охорона повітряного простору держави та підводного простору у межах територіального моря України [9]. При здійсненні цих функцій, з'єднанням, військовим частинам і підрозділам, у тому числі черговим силам ЗСУ, надано право у мирний час застосовувати і використовувати зброю та бойову техніку [9].

Деталізація ч. 2 ст. 17 Конституції міститься, крім Закону «Про Збройні Сили України», у Законі «Про оборону України» від 6.12.1991 р. Зокрема, ст. 2 визначено основи оборони України у такій редакції: оборона України базується на готовності та здатності органів державної влади, усіх ланок воєнної організації України, органів місцевого самоврядування, Цивільної оборони України, національної економіки до переведення, при необхідності, з мирного на воєнний стан та відсічі збройній агресії, ліквідації збройного конфлікту, а також готовності населення і території [10].

До органів держави спеціальної компетенції відноситься СБУ, яка, відповідно до ст. 1 Закону «Про Службу безпеки України» від 25.03.1992 р., є державним правоохоронним органом спеціального призначення, котрий забезпечує державну безпеку України [11]. Під іншим військовим формуванням законодавець, очевидно, мав на увазі на момент прийняття Конституції Прикордонні війська України. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про Прикордонні війська України» 4.11.1991 р., головним завданням прикордонників є забезпечення недоторканості державного кордону, а також охорони виключної (морської) економічної зони. Однак згаданий закон втратив свою чинність у зв'язку із прийняттям у 2003 р. Закону «Про Державну прикордонну службу України».

Органами загальної компетенції правоохоронного спрямування є органи прокуратури України, компетенція яких закріплена у розділі VII Конституції. Зокрема, ст. 121 визначає, що прокуратура України становить єдину систему, на яку покладаються повноваження й у сфері державної безпеки: нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство (п. 3 ст. 121); нагляд до додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів

примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян (п. 4 ст. 121); нагляд за додержанням прав і свобод людини і громадянина, додержанням законів з цих питань органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами (п. 5 ст. 121).

Функції прокуратури унормовані новим Законом «Про прокуратуру», що зазнав суттєвих змін у порівнянні з попередньою редакцією 1992 р. вступив у дію з липня 2015 р. Так, за ст. 2 вона: 1) підтримує державне обвинувачення в суді; 2) представляє інтереси громадянина або держави в суді у випадках, визначених Законом; 3) здійснює нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; 4) нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян [12]. Органи прокуратури як загальні органи правоохоронного спрямування здійснюють свою діяльність у правоохоронній формі, зокрема шляхом правозастосування, видаючи при цьому, переважно, правозастосовні акти. Іншою формою діяльності прокуратури є представництво інтересів громадянина або в державі в суді [12], яка здійснюється нею у зв'язку з виконанням специфічної функції нагляду за дотриманням законів, остання ж піддавалася постійній критиці (до прийняття у жовтні Закону) у зв'язку з запровадженням міжнародних правових стандартів у сфері прав людини.

Права прокурорів як передбачено ч. 6 ст. 23 Закону, фактично, є формами їх діяльності: 1) звернення з позовом (заявою, поданням); 2) вступ у справу, на будь-якому етапі судового провадження; 3) ініціювання перегляду судових рішень, у тому числі у справі, порушеній за позовом (заявою, поданням) іншої особи; 4) брати участь у розгляді справи; 5) подання цивільного позову під час кримінального провадження; 6) брати участь у виконавчому провадженні при виконанні рішень у справі, в якій прокурором здійснювалося представництво інтересів громадянина або держави в суді; 7) з дозволу суду ознайомлюватися з матеріалами справи [12].

Відповідальність органів прокуратури досить чітко виписана за новим Законом і передбачає особливий вид відповідальності для Генерального Прокурора (як політичну відповідальність), а також для прокурорів, поряд з іншими видами відповідальності, передбачено особливий вид юридичної відповідальності – дисциплінарну.

Новітнім елементом механізму держави, правоохоронним органом й спеціальним суб'єктом забезпечення безпеки держави є Національне антикорупційне бюро України (НАКБУ). Чинною редакцією Закону України «Про Національне антикорупційне бюро» передбачено статус як державного правоохоронного органу з широкими повноваженнями, на який покладається попередження, виявлення і припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень [13]. Так як до завдань НАКБУ віднесено протидію корупційним правопорушенням, вчинених вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, що становлять загрозу національній безпеці [13], а поширення корупції в органах державної влади, зрощення бізнесу і політики, організованої злочинної діяльності віднесено до загроз національним інтересам у сфері державної безпеки [14], підтверджено одним з найновіших нормативних документів декларативного характеру – Стратегією національної безпеки – з-поміж інших актуальних загроз державі [15]. Тому було створено новітній державний автономний орган як спеціальний суб'єкт з протидії корупції, що є, відповідно, спеціальним суб'єктом забезпечення державної безпеки. На сьогодні НАКБУ вже розпочало свою практичну роботу. Ст. 16 Закону встановлено обов'язки, а ст. 17 – права НАКБУ, які є й формами діяльності новоствореного органу.

Список використаних джерел:

1. Тихомиров О.О. Забезпечення інформаційної безпеки як функція сучасної держави : монографія / О. О. Тихомиров / [заг. ред. Р.А. Калюжний]. К. : Центр навч.-наук. та наук.-практ. вид. НА СБ України, 2014. – 196 с.
2. Компетенція [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki>

3. Корж І. Ф. Адміністративно-правове регулювання відносин у сфері державної безпеки України : монографія / І. Ф. Корж. – В. : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2013. – 384 с.
4. Тихомиров Ю. А. Теория компетенции / Ю. А. Тихомиров. – М. : 2001. – 355 с.
5. Тихомиров Ю. А. Теория компетенции [Електронний ресурс] / Ю. А. Тихомиров. – Режим доступу : <http://juristlib.ru> › *Периодические издания*
6. Воробьева С. В. Компетенция как инструмент государственно-правового регулирования : автореферат дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / С В. Воробьева [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dissercat.com/content/kompetentsiya-kak-instrument-gosudarstvenno-pravovogo-regulirovaniya>
7. Крупчан О. Компетенція центральних органів виконавчої влади / О. Крупчан / Вісник Академії правових наук України. – 2002. – №2. – С. 47 – 59.
8. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст. 43.
9. Про Збройні Сили України : Закон України №1934 -XII від 6.12.1991 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
10. Про оборону України : Закон України №1932 - XII від 6.12.1991 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
11. Про Службу безпеки України : Закон України №2229-XII від 25.03.1992 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
12. Про прокуратуру : Закон України №1697-VII від 14.10.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>
13. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України № 1698-VII від 14.10.2014 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.golos.com.ua/Article.aspx?id=359107>
14. Про основи національної безпеки України : Закон України N964-IV від 19.06.2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
15. Стратегія національної безпеки України : Указ Президента України від 26.05.2015 №287/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>

**Слухач магістратури ННІ №4
НАВС**

Ремез Олена Леонідівна

СПІВВІДНОШЕННЯ ТИПІВ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ТА ЇХ НОРМАТИВНЕ ЗАКРІПЛЕННЯ

Динамічне державотворення, що протягом останніх двох десятиліть відбувається в Україні, характеризується як складний і суперечливий процес. Сьогодні є всі підстави стверджувати, що набуття Україною рис демократичної, соціальної, правової держави виявилось набагато складнішим, ніж передбачалося. Тому подальше вдосконалення правової системи та підвищення ефективності правового впорядкування суспільних відносин залишається одним з першочергових завдань. Важливим кроком на шляху до його розв'язання є ґрунтовне науково-теоретичне вивчення сутності та особливостей правового регулювання правоохоронної діяльності.

У цьому контексті розвиток сучасної цивілізації зумовив становлення та функціонування системи соціальних норм, що є необхідною умовою життя суспільства, засобом суспільного управління та організації діяльності держави, об'єднань громадян та окремих індивідів, шляхом узгодженої взаємодії людей.

Правове регулювання характеризує спеціально-юридичний механізм дії права на поведінку та діяльність його адресатів. У результаті правової регуляції формується юридична основа, встановлюються орієнтири для організації діяльності учасників відносин, що регулюються даною нормою і напрямів досягнень фактичних цілей права. [1]

Правове регулювання - це здійснюване громадянським суспільством або державою за допомогою правових засобів упорядкування, охорона та розвиток суспільних відносин.